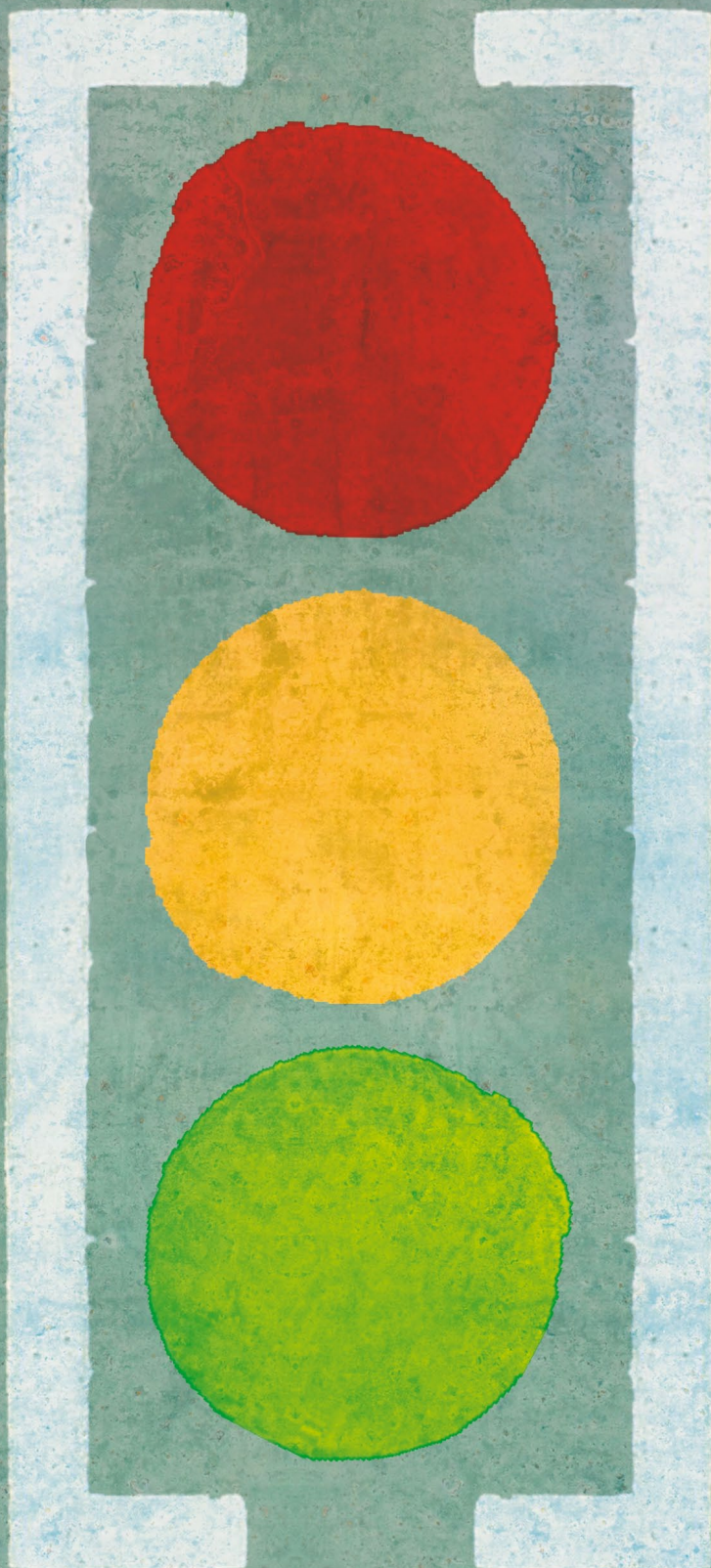

ZACHOWANIA SEKSUALNE DZIECI I MŁODZIEŻY

JAK JE IDENTYFIKOWAĆ I ROZUMIEĆ? JAK NA NIE REAGOWAĆ?

Umiejętność rozpoznawania charakteru zachowań seksualnych dzieci i młodzieży oraz właściwego reagowania na nie, pomaga dorosłym wspierać rozwój zdrowej seksualności oraz chronić młodych ludzi przed krzywdzeniem.

Seksualność jest integralną cechą naszej tożsamości. Towarzyszy nam ona i podlega zmianom przez całe życie. To zatem naturalne, że dzieci i młodzież pokazują swoją seksualność. Zdrowe zachowania seksualne mogą się przejawiać na różne sposoby, np. w zabawie czy w relacjach z innymi. To jak wyrażana jest seksualność zależy od etapu rozwoju dziecka.

Seksualność nie ogranicza się do czynności seksualnych. Przejawia się ona także w wypowiedziach dziecka, jego pytaniach, zainteresowaniach i ciekawości. Jest także wyrażana poprzez dotyk. Może również przybierać formę zachowań ryzykownych.

Rolą dorosłych jest zapewnienie wsparcia i ochrony dzieciom przejawiającym zachowania seksualne, które narażają je na niebezpieczeństwo lub wyrządzają krzywdę innym.

Ryzyko doświadczenia krzywdzących zachowań seksualnych a także ryzyko ich przejawiania wzrasta m.in. gdy młodych ludzi cechuje niepełnosprawność, np. intelektualna, gdy doświadczyli już wcześniej krzywdzenia albo innych zdarzeń zakłócających przebieg rozwoju bądź socjalizacji. Dorośli, którzy opiekują się takimi dziećmi mają szczególny obowiązek przekazania im koniecznej wiedzy na temat seksualności a także udzielenia im pomocy.

1. IDENTYFIKACJA

Jakie to zachowanie? Zielone, żółte czy czerwone?

Wiele czynników wpływa na rozwój seksualny. Otoczenie, w którym dzieci dorastają, rozwijają się i kontaktują z innymi, kształtuje ich wiedzę, postawy i zachowania. Używając modelu sygnalizacji świetlnej do ustalenia, czy zachowania seksualne obserwowane u dzieci mieszczą się w normie, wykraczają poza normę, czy wskazują na krzywdzenie, powinniśmy brać pod uwagę kontekst społeczny, kulturowy i rodzinny dziecka.

W tabeli na następnej stronie przedstawiono przykłady zachowań seksualnych dzieci w różnym wieku przyporządkowane do grup, według kolorów świateł sygnalizacyjnych: zielonego, żółtego i czerwonego. Są to tylko przykłady, które trzeba analizować w określonym kontekście. Należy wziąć pod uwagę wiek i poziom rozwoju dziecka oraz innych osób zaangażowanych w dane zachowanie. Istotny jest również kontekst zachowania: miejsce, gdzie zachowanie jest podejmowane, jego częstotliwość i powody, dla których jest podejmowane.

Aby zidentyfikować charakter i znaczenie danego zachowania seksualnego, posłuż się modelem sygnalizacji świetlnej. Następnie wykonaj kroki 2 i 3, aby je prawidłowo zrozumieć i właściwie na nie zareagować. Pamiętaj: wszystkie dzieci potrzebują wiedzy na temat seksualności oraz poczucia bezpieczeństwa.

CZERWONE

Zachowania seksualne, które są problematyczne lub krzywdzące, związane z użyciem siły, utrzymywane w tajemnicy, kompulsywne, wymuszone lub poniżające, sygnalizują konieczność zapewnienia natychmiastowej ochrony i udzielenia dodatkowej pomocy.

ŻÓLTE

Zachowania seksualne, które wykraczają poza normę rozwojową ze względu na swoją częstotliwość albo istotną różnicę wieku, nierównowagę sił czy poziomu kompetencji osób w nich uczestniczących, sygnalizują konieczność monitorowania sytuacji i udzielenia pomocy.

ZIEŁONE

Zachowania seksualne, które mieszczą się w normie wiekowej, są spontaniczne, wynikają z ciekawości oraz są łatwe do skorygowania, stanowią okazję do rozmowy i udzielenia informacji na temat seksualności.

CZERWONE ŚWIATŁO

Zachowania seksualne krzywdzące innych lub autodestrukcyjne, ponieważ:

- są nadmierne, kompulsywne, przymusowe, związane z użyciem siły, poniżające lub zastraszające;
- są utrzymywane w tajemnicy, manipulacyjne, podstępne albo związane z przekupstwem;
- są nieadekwatne do wieku i etapu rozwoju dziecka;
- występują pomiędzy dziećmi, które istotnie się różnią pod względem wieku lub siły fizycznej.

Takie zachowania sygnalizują konieczność zapewnienia natychmiastowej ochrony i dodatkowej pomocy.

ŻÓLTE ŚWIATŁO

Zachowania seksualne, które wzbudzają niepokój ze względu na:

- swoją natarczywość, intensywność, częstotliwość, lub czas trwania;
- typ aktywności lub wiedzę nieadekwatną do wieku lub stopnia rozwoju;
- różnicę wieku, nierównowagę sił lub kompetencji;
- zagrożenie zdrowia i bezpieczeństwa dziecka lub innych osób;
- zaskakujące zmiany w zachowaniu dziecka.

Takie zachowania sygnalizują konieczność monitorowania i zapewnienia pomocy.

ZIEŁONE ŚWIATŁO

Zachowania seksualne, które stanowią element prawidłowego rozwoju:

- są spontaniczne, wynikające z ciekawości, bez trosk, łatwe do skorygowania, przyjemne i podejmowane za obopólną zgodą;
- są adekwatne do wieku i poziomu rozwoju dziecka;
- stanowią formę aktywności lub zabawy między dziećmi w podobnym wieku i o podobnym poziomie kompetencji;
- wynikają z chęci zrozumienia i gromadzenia informacji;
- nie zakłócają innych form aktywności dziecka.

Takie zachowania dają okazję do rozmowy na temat seksualności.

DO 4-5 LAT

- kompulsywna masturbacja, która może powodować urazy albo jest szczególnie uporczywa
- uporczywe poruszanie tematyki seksualnej w rozmowach, pracach plastycznych lub zabawie
- ujawnienie przez dziecko wykorzystywania seksualnego
- uporczywe naśladowanie zachowań erotycznych lub czynności seksualnych
- natarczywe dotykanie genitaliów / intymnych części ciała innych osób
- przymuszanie innych dzieci do czynności seksualnych
- podejmowanie zachowań seksualnych z innymi dziećmi, m.in. penetracja przy użyciu przedmiotów, masturbowanie innych, seks oralny
- wystąpienie choroby przenoszonej drogą płciową

- przedkładanie masturbacji nad inne formy aktywności
- uporczywe obserwowanie innych osób w trakcie czynności seksualnych, w toalecie albo nagich
- wchodzenie za innymi osobami do toalety czy łazienki, próby ich dotykania
- uporczywe dotykanie genitaliów / intymnych części ciała innych dzieci;
- próby dotykania lub dotykanie intymnych części ciała osób dorosłych – piersi, pośladków lub genitaliów
- dotykanie genitaliów zwierząt mimo upomnień ze strony dorosłych

- brak zawstydzenia nagością
- dotykanie swojego ciała i genitaliów
- masturbacja nie dominująca nad innymi formami codziennej aktywności
- zainteresowanie częściami i funkcjami ciała
- dotykanie genitaliów dzieci podczas zabawy, np. w kąpeli
- uczestnictwo w zabawach naśladowujących codzienne życie (zabawa w lekarza, rodzinę), związanych z oglądaniem lub dotykiem części ciała znajomych dzieci
- zainteresowanie intymnymi częściami ciała osób dorosłych (piersi, pośladki lub genitalia)
- ciekawość i pytania dotyczące sfery seksualnej, np. skąd się biorą dzieci

6-10 LAT

- kompulsywna masturbacja, np. prowadząca do samookaleczania, poszukiwanie „widowni” dla prezentowania zachowań seksualnych
- ujawnienie przez dziecko wykorzystywania seksualnego
- agresja rówieśnicza zawierająca elementy agresji seksualnej, np. rozbieranie i dotykanie rówieśników wbrew ich woli, groźby seksualne w listach, rysunkach lub SMS-ach
- zachowania seksualne z udziałem dużo młodszych lub słabiej rozwiniętych dzieci
- symulowanie lub uczestniczenie w czynnościach seksualnych, wykraczających poza zachowania typowe dla wieku takich jak seks oralny czy stosunek płciowy
- aktywność seksualna z udziałem zwierząt
- przekazywanie nieznajomym przez Internet albo telefon danych umożliwiających identyfikację; przekazywanie wizerunków o charakterze seksualnym
- wystąpienie choroby przenoszonej drogą płciową

- przedkładanie masturbacji nad inne formy aktywności, masturbacja w miejscach publicznych, z udziałem innych i/lub prowadząca do urazów
- wypowiedzi, prace plastyczne, zabawy o jawnie seksualnym charakterze
- natarczywe pytania dotyczące seksualności, mimo otrzymania odpowiedzi
- rozbieranie się i/lub eksponowanie intymnych części ciała w miejscach publicznych, mimo zwracania uwagi na niewłaściwość tego zachowania
- podglądanie innych nago, dotykania ich intymnych części ciała
- dążenie do obnażania innych dzieci (ściągnięcie spodni, podnoszenie spódniczek) mimo upomnień
- uporczywe naśladowanie relacji erotycznych, angażowanie w te czynności innych dzieci i dorosłych
- dotykanie genitaliów zwierząt mimo zakazów
- używanie Internetu lub telefonu komórkowego do kontaktowania się z osobami nieznanymi i przekazywanie danych umożliwiających identyfikację

- kształtujące się poczucie wstydu związanego z nagością
- dotykanie swoich genitaliów
- masturbacja – z rosnącą świadomością, że jest to czynność prywatna
- zaciekawienie genitaliami innych dzieci (zabawa „w doktora”, wzajemne pokazywanie genitaliów)
- zaciekawienie seksualnością, np. pytania dotyczące tego, skąd się biorą dzieci, płci, związków, czynności seksualnych
- wypowiedzi z użyciem wulgaryzmów, wyrazów opisujących czynności fizjologiczne lub nazw intymnych części ciała

11-14 LAT

- kompulsywna masturbacja, np. prowadząca do samookaleczenia, poszukiwanie „widowni” dla prezentowania zachowań seksualnych
- nakłanianie innych osób do aktywności seksualnej przy użyciu technik uwodzenia, takich jak prezenty, kłamstwa czy pochlebstwa, zmuszanie innych do czynności seksualnych
- seks oralny i/lub stosunek płciowy z osobami istotnie różniącymi się wiekiem, stopniem rozwoju
- celowe przesyłanie i/lub publikowanie wizerunków o charakterze seksualnym, przedstawiających siebie lub inną osobę, w tym pornografii dziecięcej
- utrzymanie w tajemnicy przed znajomymi czy osobami dorosłymi umówienie się na spotkanie z osobą poznaną przez Internet
- kontakty seksualne ze zwierzętami
- aktywność seksualna w zamian za pieniądze lub inne korzyści materialne

- wystąpienie choroby przenoszonej drogą płciową albo ciąży

- przedkładanie masturbacji nad inne formy aktywności, masturbacja w miejscach publicznych, z udziałem innych i/lub prowadząca do urazów
- uporczywe wypowiedzi, prace plastyczne, zabawy o charakterze seksualnym lub zawierające groźby seksualne
- poszukiwanie materiałów dla dorosłych – np. filmów, gier czy publikacji internetowych zawierających treści seksualne
- wielokrotne wyrażanie obawy przed ciążą lub chorobami przenoszonymi drogą płciową
- wyraźna zmiana w zachowaniu – np. flirtowanie w sposób typowy dla starszej młodzieży lub osób dorosłych, preferowanie relacji z istotnie starszymi nastolatkami bądź dorosłymi
- podejmowanie czynności seksualnych z rówieśnikiem, wykraczających poza zachowania typowe dla wieku np. głębokie pocałunki, wzajemna masturbacja
- seks oralny i/lub stosunek płciowy ze znajomym partnerem w podobnym wieku i o zbliżonym stopniu rozwoju
- używanie Internetu lub telefonu komórkowego do kontaktowania się z osobami nieznanymi i przekazywanie danych umożliwiających identyfikację

- rosnąca potrzeba prywatności
- masturbacja na osobności
- zaciekawienie i poszukiwanie informacji na temat seksualności
- rozmowy o seksie
- zainteresowanie i/lub uczestnictwo w młodzieńczych związkach („chodzenie” z chłopakiem/dziewczyną)
- przytulanie się, całowanie, dotykanie ze znajomymi rówieśnikami
- wzajemne oglądanie i porównywanie intymnych części ciała wśród rówieśników tej samej płci

15-17 LAT

- kompulsywna masturbacja, np. prowadząca do samookaleczenia, masturbacja w miejscach publicznych, poszukiwanie „widowni” dla prezentowania zachowań seksualnych
- szczególnie zainteresowanie agresywną i/lub nielegalną pornografią np. dziecięcą
- seks oralny i/lub stosunek płciowy z osobami istotnie różniącymi się wiekiem, stopniem rozwoju
- nakłanianie innych osób do aktywności seksualnej przy użyciu technik uwodzenia, takich jak prezenty, kłamstwa czy pochlebstwa, zmuszanie innych do czynności seksualnych
- świadome przesyłanie i/lub publikowanie seksualnych wizerunków innej osoby bez jej zgody
- utrzymanie w tajemnicy przed znajomymi czy osobami dorosłymi umówienie się na spotkanie z osobą poznaną przez Internet
- kontakty seksualne ze zwierzętami
- aktywność seksualna w zamian za pieniądze, korzyści materialne, możliwość mieszkania, narkotyki lub alkohol
- zmuszanie innych do czynności seksualnych
- ryzykowne zachowania seksualne, m.in. seks bez zabezpieczenia, podejmowanie czynności seksualnych pod wpływem alkoholu czy narkotyków, kontakty seksualne z wieloma partnerami i/lub częste zmiany partnera

- zaabsorbowanie seksualnością zakłócające codzienne funkcjonowanie
- celowe podglądanie innych gdy są nago lub w trakcie czynności seksualnych
- jawne wypowiedzi, prace plastyczne lub czynności, które są obsceniczne lub zawierają groźby seksualne
- eksponowanie intymnych części ciała w miejscach publicznych, w obecności rówieśników – np. obnażanie się
- wykorzystywanie Internetu lub telefonu komórkowego do przesyłania i odbierania wizerunków seksualnych innej osoby za jej zgodą
- wystąpienie ciąży lub choroby przenoszonej drogą płciową

- wyraźna potrzeba prywatności
- masturbacja na osobności
- poszukiwanie informacji na temat seksualności
- oglądanie materiałów erotycznych w celu osiągnięcia podniecenia seksualnego
- rozmowy zawierające treści jawnie seksualne, wulgaryzmy i żarty o podtekście seksualnym
- zainteresowanie i/lub bycie w związku z osobą tej samej lub odmiennej płci
- czynności seksualne z partnerem w podobnym wieku i o podobnym stopniu rozwoju

Co sygnalizuje obserwowane zachowanie?

Dzieci wyrażają swoje potrzeby i pragnienia poprzez zachowanie – dotyczy to również zachowań seksualnych. Ważne jest zrozumienie przyczyny danego zachowania seksualnego. Dzieci często nie mają wystarczających umiejętności językowych, doświadczenia, nie potrafią szukać pomocy. Żeby im pomóc dorośli powinni uważnie przyglądać się ich zachowaniom i prawidłowo je interpretować. Kiedy obserwowane zachowanie seksualne uznamy za niepokojące albo szkodliwe, powinniśmy zastanowić się, dlaczego dziecko lub nastolatek je podejmuje. Analiza zachowania i sytuacji, w których ono występuje, pomoże Ci zrozumieć, co się dzieje z dzieckiem i podpowie, co należy zrobić.

P1. Jakie problemy lub niepokojące sygnały zauważyłeś w zachowaniu dziecka?

.....

P2. Jakie mogą być przyczyny tych problemów?

☐ brak wiedzy na temat seksualności	☐ brak reguł wychowawczych i konsekwencji w otoczeniu dziecka
☐ znudzenie albo samotność	☐ brak wiedzy na temat zagrożeń związanych z danym zachowaniem
☐ ciekawość	☐ obserwacja czynności seksualnych i kontakt z treściami seksualnymi
☐ ekscytacja seksualnością	☐ brak nadzoru i opieki ze strony osób dorosłych
☐ brak umiejętności społecznych	☐ doświadczanie przemocy fizycznej, emocjonalnej lub seksualnej albo zaniedbywania
☐ problemy zdrowotne	☐ brak spójności zasad w różnych środowiskach
☐ konflikty w relacjach (z dorosłymi i/lub rówieśnikami)	☐ nieprawidłowe relacje w rodzinie
☐ dezorientacja w kwestii seksualności	

Zrozumienie dziecka bądź nastolatka oraz problemów, które mogą stanowić przyczynę obserwowanego zachowania, pomaga w planowaniu skutecznych działań. Wszystkie dzieci i młodzi ludzie mają prawo do bezpiecznego rozwoju seksualnego. Wyrażanie swojej seksualności jest naturalne i zdrowe; jest jednym z zasadniczych aspektów człowieczeństwa. Gdy dzieci przejawiają zachowania seksualne, które narażają je na niebezpieczeństwo bądź wyrządzają krzywdę innym, dorośli muszą interweniować, aby zapewnić im ochronę i właściwą opiekę.

3. REAKCJA

Co możesz zrobić, aby pomóc dziecku?

Każde zachowanie ma pewną funkcję. Kiedy zrozumiemy przyczyny zachowania dziecka, będziemy mogli zareagować w sposób odpowiedni dla jego potrzeb rozwojowych. Zachowanie odzwierciedla zwykle cały wachlarz potrzeb. Właściwa reakcja na niepokojące, niebezpieczne lub krzywdzące zachowania dzieci może wymagać zastosowania wielu strategii. Istotne jest również uwzględnienie potrzeb osób, które mają wpływ na życie dzieci lub młodych ludzi, zwłaszcza członków rodziny czy opiekunów.

Reagując na potrzeby rozwojowe dziecka możemy:

• przekazywać rzetelną wiedzę, dotyczącą seksualności; • rozwijać u dziecka umiejętności społeczne; • wspierać zdrowe przyjaźnie i związki; • uczyć dziecko o prywatności; • ustanowić jasne reguły i przestrzegać ich ; • zapewnić spójność reguł w różnych środowiskach funkcjonowania dziecka; • zwiększyć nadzór w sytuacjach podwyższonego ryzyka; • monitorować zachowania i zapewnić wsparcie; • zapewnić szczególną ochronę dzieciom, które doświadczyły wykorzystywania seksualnego;	• zadbać o to, by dziecko nie przebywało w towarzystwie osób, które stosują przemoc rówieśniczą lub przejawiają niepokojące zachowania seksualne; • ochraniać dziecko przed sytuacjami, w których można podejrzewać podwyższone ryzyko krzywdzenia, wykorzystywania, przemocy lub zaniedbywania; • sprawdzać, czy u dziecka nie występują infekcje lub urazy, w razie potrzeby zapewnić mu pomoc medyczną; • przekazywać informacje i udzielać wsparcia członkom rodziny, opiekunom i profesjonalistom; • zapewnić dziecku poradnictwo lub terapię; • jeśli jest taka konieczność, zawiadomić odpowiednie służby o zagrożeniu bezpieczeństwa dziecka.

Edukacja na temat seksualności sprzyja otwartej, szczerzej komunikacji i tworzy podstawy dla rozwoju zdrowych zachowań i postaw seksualnych.

Edukacja powinna dotyczyć takich tematów jak:

• nazwy i funkcje ciała; • prywatność; • bezpieczeństwo osobiste; • dojrzewanie płciowe;	• menstruacja, polucja; • rodzaje dotyku; • relacje społeczne; • bezpieczny seks; • zdrowie reprodukcyjne; • antykoncepcja;	• wykorzystywanie seksualne; • kontrolowanie stanu zdrowia seksualnego; • samoocena; • uczucia i emocje; • umiejętność podejmowania odpowiedzialnych decyzji.

PODEJMOWANIE DZIAŁAŃ

W większości przypadków zachowania seksualne są normalne i zdrowe (należą do kategorii zachowań „zielonych”). Zaobserwowanie takich zachowań jest okazją do rozmowy z dziećmi na temat seksualności.

Zachowania, należące do kategorii zachowań „żółtych” i „czerwonych”, występują u dzieci rzadziej. Wymagają one zwrócenia szczególnej uwagi, monitorowania, nadzorowania oraz edukacji dzieci na temat seksualności i bezpieczeństwa. Mogą również wskazywać na konieczność ochrony dziecka przed krzywdzeniem, podjęcia działań prawnych i zapewnienia dziecku terapii.

CZY DANE ZACHOWANIE JEST NIEBEZPIECZNE?

Kiedy jakieś zachowanie seksualne wzbudza niepokój albo wyrządza krzywdę innym, należy je uznać za niebezpieczne. Jeśli odpowiedź na którekolwiek z poniższych pytań brzmi „tak”, dorośli mają obowiązek podjęcia działania.

Czy zachowanie dziecka:?

- jest niezgodne z prawem;
- jest niezgodne z regułami obowiązującymi w danej instytucji;

- jest ryzykowne dla dziecka;
- jest ryzykowne dla innych;
- zaburza relacje dziecka z innymi;
- zagraża życiu dziecka.

ZACHOWANIA SEKSUALNE A POLSKIE PRAWO

Istnieje wiele regulacji prawnych odnoszących się do zachowań seksualnych.

- Wiek, w którym prawo uznaje młodego człowieka za zdolnego do wyrażenia świadomej zgody na współżycie seksualne wynosi w Polsce 15 lat.
- Czynność seksualna powinna być dobrowolna i podejmowana za obopólną zgodą osób, które w niej uczestniczą.
- Dana osoba musi być zdolna do wyrażenia zgody na czynności seksualne. Bierze się tu pod uwagę wiek, sprawność intelektualną oraz psychiczną zdolność do zrozumienia i wyrażenia w pełni świadomej zgody, nieograniczonej wpływem alkoholu i narkotyków.
- Kazirodztwo, czyli czynności seksualne między członkami bliskiej rodziny, jest przestępstwem. Pojęcie „członkowie bliskiej rodziny” odnosi się do: dziadków, rodziców, dzieci, wnuków, rodzeństwa i dzieci adoptowanych.
- Wykonywanie, udostępnianie, sprzedawanie, przechowywanie i przesyłanie wizerunków o charakterze seksualnym, przedstawiających osobę, która nie ukończyła 18 lat, jest przestępstwem.
- Dziecko, które ukończyło 13 lat może ponosić odpowiedzialność przed sądem rodzinnym i nieletnich za czyn zabroniony w postaci wykorzystywania seksualnego innej osoby.
- Aby ustalić, jaki rodzaj odpowiedzialności dziecko może ponieść za to zachowanie bierze się pod uwagę: wiek, stan zdrowia, stopień rozwoju psychicznego i fizycznego, cechy charakteru, charakter środowiska oraz warunki wychowania dziecka.

ZGŁOŚ KRZYWDZENIE

Jeśli wiesz lub masz uzasadnione podejrzenie, że jakieś dziecko było lub jest wykorzystywane seksualnie, bądź też jest zagrożone wykorzystywaniem, powinieneś się skontaktować z pomocą społeczną, policją lub sądem rodzinnym.

JAKIE TO ZACHOWANIE ZIELONE, ŻÓŁTE CZY CZERWONE?

Postuż się modelem sygnalizacji świetlnej do oceny opisanych poniżej sytuacji.

1. Tomek, 8 lat, masturbuje się w szkole. W trakcie tej czynności często pokazuje reszcie klasy swój penis.
2. Szymon, 13 lat, spędza mnóstwo czasu zamknięty w swojej sypialni. Kiedy jego mama puka do drzwi, Szymon mówi jej, żeby sobie poszła. Od pewnego czasu każdego ranka wkłada swoje prześcieradło i piżamę do kosza na brudną bieliznę.
3. Gabrysia, 9 lat, często próbuje siadać znajomym swojej mamy – mężczyznom – na kolanach. Kiedy to robi, przytula się do nich i stara się ich pocałować. Czasami tańczy dla nich i mówi, że jest gwiazdą muzyki pop.
4. Aleksandra, 15 lat, spędza mnóstwo czasu, rozmawiając z przyjaciółmi przez Internet. Niedawno zawarła w sieci znajomość z użytkownikiem o pseudonimie „Sexy Boy”. Im dłużej z nim rozmawia, tym bardziej „Sexy Boy” wydaje jej się atrakcyjny. Aleksandra myśli o umówieniu się z nim na spotkanie. Rozmawia o tym z koleżanką.
5. Marcin i Marysia, 4 lata, bawią się w ogrodowym domku dla dzieci. Oboje zdjęli majtki; przyglądają się sobie i dotykają swoich genitaliów.
6. Helena, 7 lat, mówi swojej nauczycielce, że widziała, jak trzynastoletni Łukasz dotykał „sekretnego miejsca” jej najlepszej przyjaciółki, Kasi.
7. Ktoś podsłuchał, jak Teresa, 16 lat, opowiada swoim bliskim koleżankom, że odbyła stosunek płciowy ze swoim chłopakiem. Chłopak ma 17 lat i chodzi do tej samej szkoły. Teresa mówi przyjaciółkom, że to bardzo przyjemne.

GDZIE SZUKAC POMOCY?

Dzięki rozmowie z profesjonalistami o tym, co nas niepokoi możemy uzyskać wsparcie i zapobiec krzywdzeniu dzieci.

- **Fundacja Dzieci Niczyje: www.fdn.pl**
 - Centrum Pomocy Dzieciom Mazowiecka 22 826 88 62; mazowiecka@fdn.pl
 - Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży 116 111; www.116111.pl
 - Helpline.org.pl 800 100 100; www.helpline.org.pl
- **Grupa Edukatorów Seksualnych „Ponton” 22 635 93 92; www.potnon.org.pl**
- **Telefon Zaufania Rzecznika Praw Dziecka 800 12 12 12**
- **Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne**
- **Ośrodki Interwencji Kryzysowej / Centra Interwencji Kryzysowej**

Skontaktuj się z ośrodkiem pomocy społecznej albo z policją, jeśli dziecko lub osoba dorosła potrzebuje ochrony przed krzywdzeniem.

Literatura polska

Beisert M. (1991), *Seks twojego dziecka*, Zakład Wydawniczy K. Domke, Poznań.

Beisert M. (2006), *Rozwojowa norma seksuologiczna jako kryterium oceny zachowań seksualnych dzieci i młodzieży*, „Dziecko Krzywdzone” nr 16, Fundacja Dzieci Niczyje, Warszawa.

Bonner B. (2006), *Dzieci przejawiające problem z zachowaniami seksualnymi – diagnoza i terapia*, „Dziecko Krzywdzone” nr 16, Fundacja Dzieci Niczyje, Warszawa.

Friedrich W.N., Fisher J., Broughton D., Houston M., Shafran C. R. (2006), *Normatywne zachowania seksualne u dzieci - ustalenia badawcze*, „Dziecko Krzywdzone” nr 16, Fundacja Dzieci Niczyje, Warszawa.

Zielona-Jenek M., Chodecka A., (2010), *Jestem dziewczynką, jestem chłopcem. Jak wspomagać rozwój seksualny dziecka*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk.

Literatura anglojęzyczna

Atkinson C., Newton D. (2010), *Online behaviours of adolescents: Victims, perpetrators and Web 2.0*, Journal of Sexual Aggression vol.16(1), s.107-120.

Boyd C., Bromfield L. (2006), *Young people who sexually abuse: Key issues*, Australian Institute of Family Studies: National Child Protection Clearinghouse. Źródło: <http://www.aifs.gov.au/nch/pubs/brief/pb1/pb1.html>.

Chaffin M., Berliner L., Block R., Johnson T. C., Friedrich W. N., Louis D. G. i in. (2008), *Report of the ATSA Task Force on Children With Sexual Behavior Problems*, Child Maltreatment vol.13(2), s.199-218.

Child at Risk Assessment Unit. (2000), *Age appropriate sexual play and behaviour in children*, Canberra: ACT Department of Community Health.

Evertsz J., Miller R. (2011), *Children with problem sexual behaviour and their families: Best interests case practice model, specialist practice resource*, Melbourne: Victorian Government Department of Human Services and Australian Institute of Family Studies.

Finkelhor D. (2009), *The prevention of childhood sexual abuse*, Future Child vol.19(2), s.169-194.

Freidrich W. N., Fisher J., Broughton D., Houston M., Shafran C. R. (1998), *Normative sexual behavior in children: a contemporary sample*, Pediatrics vol.101(4), E9.

Johnson T. C. (2007), *Understanding children's sexual behaviors: What's natural and healthy*, San Diego: Institute on Violence, Abuse and Trauma.

Johnson T. C. (2009), *Helping children with sexual behavior problems: A guidebook for professionals and caregivers* (wyd. IV), San Diego: Institute on Violence, Abuse and Trauma.

Lamont A. (2010), *Effects of child abuse and neglect for children and adolescents*, Melbourne: Australian Institute of Family Studies: National Child Protection Clearinghouse. Źródło: <http://www.aifs.gov.au/nch/pubs/sheets/rs17/rs17.html>.

Larsson I. (2000), *Sexual abuse of children: Child sexuality and sexual behaviour*, Sweden: Socialstyrelsen.

Pratt R., Miller R. (2010), *Adolescents with sexually abusive behaviours and their families: Best interests case practice model, specialist practice resource*, Melbourne: Victorian Government Department of Human Services and Australian Institute of Family Studies.

Ryan G. (2009), *Primary, Secondary and Tertiary Prevention of Abusive Behaviors in Childhood and Adolescence*, Colorado: Kempe Perpetration Prevention Program and University of Colorado School of Medicine.

Sexuality Information and Education Council of the United States. (2002), *Guidelines for Comprehensive Sexuality Education: Kindergarten through 12th grade*, (3rd ed.) New York: SEICUS.

Smith A., Agius P., Mitchell A., Barrett C., Pitts M. (2009) *Secondary Students and Sexual Health*, 2008, Melbourne: La Trobe University, Australian Research Centre in Sex, Health & Society.

Tucci J., Mitchell J., Goddard C. (2010), *Doing nothing hurts children: Community attitudes about child abuse and child protection in Australia*, Australian Childhood Foundation. Źródło: <http://www.childhood.org.au/Assets/Files/6c7fbbb-0c34-4c0f-8808-ccb2dbee8c2.pdf>

Wersja oryginalna Sexual Behaviours in Children and Young People

© Family Planning Queensland

Wersja 2 / luty 2012

Publikacja współfinansowana

przez władze stanu Queensland

www.fpq.com.au

Wersja polska

Tłumaczenie: Agnieszka Nowak

© Fundacja Dzieci Niczyje

projekt graficzny i skład: Ewa Brejnakowska-Jończyk, www.ewa-bj.pl

www.fdn.pl

Krajowe Partnerstwo na rzecz Ochrony Dzieci przed Przemocą zrzesza organizacje pozarządowe, które łączą wspólna misja, cel i obszary działania w zakresie ochrony dzieci przed przemocą.

Organizacje należące do Partnerstwa:

- działają wspólnie na rzecz ochrony dzieci przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, wykorzystywaniem w celach seksualnych oraz innymi formami krzywdzenia;
- wymieniają się doświadczeniami w zakresie przeciwdziałania i zwalczania przemocy wobec dzieci;
- upowszechniają wiedzę na temat zagrożeń dzieci przemocą oraz promują dobre praktyki w zakresie ochrony dzieci oraz pomocy dzieciom, które doświadczyły przemocy i/lub wykorzystywania i ich rodzinom;
- zajmują stanowisko w sprawach dotyczących przeciwdziałania i zwalczania przemocy wobec dzieci, w szczególności formułują wystąpienia lobbingowe dotyczące regulacji prawnych w tym zakresie.

Organizacje należące do Partnerstwa:

Województwo pomorskie:

Centrum Interwencji Kryzysowej,
Pomorski Zarząd Okręgowy PCK
Gdańsk
www.cik.sos.pl

Województwo mazowieckie:

Fundacja Dzieci Niczyje
Warszawa
www.fdn.pl

Fundacja Mederi

Warszawa
www.czd.pl/~mederi

Komitet Ochrony Praw Dziecka

Warszawa
www.kopd.pl

Województwo dolnośląskie:

Fundacja „NON LICET”
Pomoc Ofiarom Przemocy w Rodzinie
Wrocław
www.nonlicet.pl

Stowarzyszenie dla Dzieci i Młodzieży SZANSA

Głogów
www.szansa.glogow.org

Stowarzyszenie Pomocy „Iskierka”

Wrocław
www.iskierkawroc.pl

Województwo łódzkie:

Fundacja Pomocy Rodzinie „OPOKA”
Łódź
www.fundacja-opoka.pl

Województwo kujawsko-pomorskie:

Grudziądzkie Towarzystwo Pomocy Dziecku i Rodzinie „Homini”
Grudziądz
www: brak

Stowarzyszenie „Bezpieczeństwo Dziecka”

Bydgoszcz
www.sbd.org.pl

Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka

Inowrocław
www.tkopd.inowroclaw.info

Województwo podlaskie:

Polskie Stowarzyszenie Pedagogów i Animatorów KLANZA - Oddział Białystok
www.klanza.bialystok.pl

Województwo śląskie:

Stowarzyszenie na rzecz Rodziny
Chorzów
www.snrr.org

Województwo lubelskie:

Stowarzyszenie „Czajnia”
Tomaszów Lubelski
www.czajnia.pl

Województwo warmińsko-mazurskie:

Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Rodzinie ARKA
Olsztyn
www.arka.olsztyn.pl

Województwo podkarpackie:

Stowarzyszenie Ruch Pomocy Psychologicznej „INTEGRACJA”
Nisko
www.stowarzyszenie-integracja.org/nisko

Województwo małopolskie:

Stowarzyszenie Siemacha
Kraków
www.siemacha.org.pl

Województwo zachodniopomorskie:

Stowarzyszenie „SOS dla Rodziny”
Szczecin
www.sos.home.pl

Województwo świętokrzyskie:

Świętokrzyskie Centrum Profilaktyki i Edukacji
Kielce
www.profilaktyka.com

Województwo wielkopolskie:

Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka
Leszno
www.tkopd.leszno.pl
Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka
Poznań
www.kopd.poznan.pl

Województwo lubuskie:

Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka
Zielona Góra
www.tkopd.pl
Towarzystwo Rozwoju Rodziny
Zielona Góra
www.trr.zgora.pl

Więcej informacji o Krajowym Partnerstwie na rzecz Ochrony Dzieci przed Przemocą pod adresem www.krajowepartnerstwo.fdn.pl

Publikacja wydana w ramach projektu “Protecting the rights of child-victims of crime to psychological assistance and child-friendly interviewing procedures” No JUST/2010/FRAC/AG/1056-30-CE-0377129/00-61 programu “Fundamental Rights and Citizenship” finansowanego przez Komisję Europejską. Niniejsza publikacja wyraża wyłącznie poglądy i opinie wydawcy. Komisja nie może zostać pociągnięta do odpowiedzialności za jakiegokolwiek użycie informacji w niej zawartych.